

PRESENTACIÓ

Aquest número monogràfic de Papers de sociologia és una prova fejaent de la via que hom ha fet en l'estudi científic de la societat catalana contemporània. També ho és de l'existència de tot un estol de gent dedicada amb entusiasme i rigor al conreu de la sociologia i al coneixement de la nostra societat. Els seus defectes i limitacions, dels quals tots els que hi col·laborem som ben conscients, ens esperonen per a fer que la nostra feina sigui cada cop més madura i menys imperfecta.

Hi trobareu, en encetar-lo, un conjunt d'articles sobre les classes socials. Les classes solen ésser les primeres unitats d'anàlisi que vénen a la ment quan hom pensa en termes d'estructura social. L'informe que Carlota Solé presentà a l'Àmbit d'Estructura Social del Congrés de Cultura Catalana de 1977, basat en una interpretació força interessant de les dades conegudes de l'Institut Nacional de Estadística, tot i que breu, situa molt bé la problemàtica: assalariació progressiva de la població, «creixent influència dels interessos financers i comercials de la burgesia catalana amb la resta del capital espanyol», i d'altres trets igualment importants. Carlota Solé clou el seu article referint-se als problemes crucials de la cohesió socioestructural de Catalunya amb una brevetat que ens deixa un gran desig de llegir la seva opinió més detallada sobre això en un futur ben pròxim.

A partir dels treballs peoners, primer d'Àngels Pascual i, després, d'Esteban Pinilla de las Heras —cap dels dos representat en aquest número—, la qüestió de l'impacte de la immigració sobre la societat catalana ha preocupat considerablement els nostres col·legues. Pere Negre ens presenta ací

un assaig sobre el tema, l'interès del qual és difícil d'exagerar, perquè sintetitza opinions sovint obligades pels sociòlegs, com ara són les expressades per líders polítics o per militants de partit. Destaca la seva àmplia referència a les opinions dels independentistes a Quaderns d'alliberament. L'anàlisi convencional, empírica i rigorosament ben feta del difícil fenomen anomenat «consciència de classe» troba en l'article de John Logan una expressió digna d'imitació i un interès més actual que no pas el que l'autor mateix creu. D'altra banda, les reflexions d'Àngel Zaragoza sobre les estructures professionals a Catalunya s'adiuen força amb la importància que ha assolit realment la dimensió ocupacional a les darreries del segle XX a les societats avançades. Sense oblitlar el component classista, el món ocupacional tan lligat amb ell, però distint, és fonamental per a comprendre les noves formes de divisió del treball, ja que transforma i mediatitza avui la distribució del poder, de les Lebenschancen i de la reproducció de la desigualtat social d'una fàisó molt diferent a la tradicional.

Tot i que les qüestions ideològiques fan cap a força indrets d'aquest número, els estudis de Rosa Virós i d'Amado de Miguel les enfronten directament. El primer estableix correlacions prou illuminadores entre la conducta electoral, per comarques, i el grau de camperolat o de «proletarització» present en cada cas, amb tabulacions de variables que van des del percentatge d'immigrants fins a la forma de la propietat de la terra, passant per l'assistència dominical a missa. No crec que la relativa manca de consolidació política i d'entrenament cívic de la població en el moment de les eleccions del 15 de juny de 1977 tregui interès a la recerca de Rosa Virós: ans al contrari, la possible «maduresa» política futura el farà més valuós com a fita de referència i contrast. El segon article sobre actituds político-ideològiques, d'Amado de Miguel, és també revelador, d'una altra cosa, però: de la imatge que els més destacats intel·lectuals liberals espanyols han mantingut de Catalunya, antany i potser encara enguany. És malauradament un document alarmant, que confirma l'abisme d'incomprensió que ha separat de Catalunya fins avui certs sectors clau «castellans». Això no és gens tangencial a la qüestió estructural, perquè es tracta precisament d'esbrinar com és entesa la nostra comunitat nacional, globalment, per una collectivitat intel·lectual —la «madrilenya»— molt decisiva per als grups hegemònics de l'Estat espanyol, ja que sempre ha participat activament en la producció de la ideologia dominant.

L'estudi d'Anna Alabart i Jesús Vicens sobre l'habitatge a Barcelona no solament ens aporta l'element descriptiu necessari sinó que enceta la prescripció, és a dir, un raonament sobre política social que incideix sobre els immensos desequilibris i injustícies de l'habitatge a la megalòpolis catalana. Hom hi hauria volgut veure un major desenvolupament d'aquesta

darrera línia, perquè fóra desitjable que alguns sociòlegs catalans comencessin a entrar de ple en l'estudi i la pràctica de la social policy. El mateix comentari podria fer-se de l'estudi d'estratificació social als nostres hospitals que fan Alicia Kaufmann i Elvira Guilera, un treball empíric que sembla inserir-se, en part, dins la línia de Vicenç Navarro sense negligir les tradicions més convencionals dins la sociologia de la medicina.

Un dels aspectes més importants a escatir en la investigació de les estructures socials catalanes és certament el de la parentela, el llinatge i la família, si més no per causa d'haver estat malmesos a mans del pairalisme ideològic tradicional. Alguns antropòlegs —Ignasi Terrades, Joan Frigolé— ja hi han treballat. I Lluís Flaquer, per la seva part, fa temps que investiga la família i la comunitat local a Besalú i en general a la Catalunya Vella. Ens presenta aquí uns comentaris importants recolzats clarament en la seva àmplia preparació prèvia a Lancaster i East Anglia. L'afebliment dels lligams de les famílies nuclears —sobretot en zones urbanes— i la intensificació recent de les crisis matrimonials formen un contrapunt a l'assaig de Flaquer amb el que presenta Emili Boix amb dades molt valuoses del Tribunal Eclesiàstic de Barcelona i referències comparatives constants a d'altres països que precisen molt la situació exacta a casa nostra a la vetlla de la llei de divorci que hauran de proclamar les Corts espanyoles. Finalment, el número especial de Papers es clou amb un estudi sobre la delinqüència juvenil a la nostra capital, a càrrec de Juli Sabaté. Sabaté es mou hàbilment en un terreny ple de paranys car la fiabilitat de les estadístiques oficials de criminalitat té molt a desitjar.

En conjunt, l'equip editor d'aquest número, format pels companys Anna Alabart, Jesús Vicens i Àngel Zaragoza, ha sabut recollir una mostra prou representativa dels estudis que indirectament o directa tracten d'estructura social a Catalunya, sense pretendre en cap moment que amb ella sola el lector es pugui fer una idea completa de tot el material a l'abast. Més amunt, tot discutint i presentant les aportacions dels autors que hi figuren, ja he tingut l'avinentesa d'esmentar les obres d'alguns col·legues ací no presents i que són indefugibles. M'he referit, entre altres, a Esteban Pinilla de las Heras i a Àngels Pascual. Cal recordar l'existència de l'extens treball del primer, dut a terme amb els seus diversos col·laboradors al Laboratori de Sociologia de Barcelona sobre mobilitat social de l'Hospitalet de Llobregat i arreu de Catalunya, i apareguts en successius volums. (Una selecció i traducció castellana acaba d'aparèixer, publicada pel «Centro de Investigaciones Sociológicas» de Madrid, 1979.) L'estudi sobre l'empresariat català que Pinilla féu a principis dels anys 60 és també una fita important sobre la natura de la nostra burgesia industrial d'aleshores. Els treballs d'Àngels Pascual, sempre tan rigorosos i subtils, des dels d'emi-

gració-immigració fins als de jovent, no necessiten presentació, tal com sol dir-se, i són directament rellevants per a l'estudi estructural de la nostra societat. Hom pot dir el mateix dels estudis sobre tècnics i enginyers de Jesús Marcos, dels de reforma escolar relacionats amb el seu marc social de Joan Gay, Rosa Quillet i, de nou, Àngels Pascual, dels de sociologia militar de Juli Busquets, dels de la professió de mestre duts a terme per Josep Maria Masjoan i, encara en aquest terreny de la sociologia de les ocupacions, els de Joan Estruch i Josep Maria Güell sobre els assistents socials. D'altra banda, els sociòlegs del treball i de les relacions laborals —entre d'altres Jordi Estivill, Oriol Homs, Joan Eugeni Sánchez, Joan Garcia Nieto— han anat consolidant a poc a poc la seva especialitat en un conjunt de treballs força important.

Hi ha aspectes sòcio-estructurals, de mena política, que no han entrat en la tria d'aquest número, et pour cause. Per exemple, la qüestió crucial de l'estat (franquista o postfranquista) com a factor estructurant (i no com a mera «superestructura») de tota la societat i com a imbricador de la nostra collectivitat en el marc general de l'espanyola hi és absent, car ha estat tractada extensament de manera monogràfica al núm. 8 de Papers de sociologia, on apareixen, entre altres, treballs sobre aquest tema, ideològicament tan delicat, d'autors com ara Jordi Borja, Joan Martínez Alier i Benjamí Oltra, a cura del qual aparegué el número en qüestió. Per a cloure —i sense sortir d'aquesta revista— recordem que hi han aparegut estudis que podien haver estat inclosos en aquest. Com a exemple, puc esmentar a l'atzar l'anàlisi sobre l'impacte del turisme massiu sobre una vila costanera, Lloret de Mar, duta a terme per Jordi Estivill, coneixedor íntim i pacient d'aquest fenomen. En resum, i un cop més, aquest número no pretén ésser antològic sinó sobretot indicatiu del treball en curs i de les preocupacions de recerca que ocupen avui un bon grapat de sociòlegs catalans. De la mateixa manera la meua incompletíssima referència als treballs en el terreny sòcio-estructural és també solament indicativa, i exclou feines força valuoses.

Aquest número va dedicat a la memòria del nostre company, desaparegut sobtadament, Joan Francesc Marsal. Al darrer número, el Secretariat de la revista que ell fundà ja hi incloïa unes pàgines en honor seu. Com a presentador d'aquesta edició especial sobre estructura social no haig d'afegir res al que ja hi va ser dit, globalment, sobre la seva personalitat, la seva feina, i la seva considerable aportació a la sociologia d'aquest país. Tanmateix, hom podria arribar a pensar que en Panxo Marsal, preocupat pels seus estudis sobre la societat llatinoamericana, havia dedicat poca atenció a la nostra. Això, naturalment, no és pas exacte, car el seu estudi, ja clàssic, Hacer la América, peoner metodològic en el terreny de les «histò-

ries de vida», és també un estudi sobre la mentalitat catalana i les actituds d'empresa i d'empenta individualista que són essencials per a comprendre els valors populars de la nostra gent. Aquest estudi de l'emigrant català a l'Argentina, però, no és una mostra relativament aïllada del seu interès per la seva pròpia societat, car darrerament s'havia endinsat en la investigació sistemàtica del nacionalisme català i en la dels intel·lectuals antifranquistes a casa nostra. Alguns fruits del primer tema ja havien estat presentats en algun encontre de científics socials, però veuran la llum pòstumament sota el títol genèric de La nació com a problema, un text on també participen deixebles i col·laboradors seus. El segon estudi, el dels intel·lectuals catalans, bàsicament un estudi del grup que féu pinya entorn de la important revista dels anys 50 Laye, és a punt de sortir, amb el títol de Pensar bajo el franquismo. A la llum del caire que anava prenent la seva obra, doncs, és ben clar, penosament ben clar, que la seva inesperada absència en el camp de la sociologia catalana ha estat una pèrdua força dura. Els treballs que segueixen són l'única mena d'homenatge que ell voldria: feina per a continuar bastint amb solidesa l'art sociològic a casa nostra.

SALVADOR GINER